

สารนิพนธ์

เรื่อง ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ)

โดย

นางสาว ชีริศรา กันมณี

รหัสนักศึกษา 05580727

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อเรื่องสารนิพนธ์	ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ)
ผู้เขียน	นางสาวธีรศรา กันมณี
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	อาจารย์สุพิชญ์ แสงสุขเอี่ยม
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่อง ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) เป็นชื่อเรียกภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ที่ชาวเวียดนามนิยมนำมาประดับบ้าน ในช่วงเทศกาลเต๋ต กรณีศึกษา หมู่บ้านดงโห้ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของภาพและรูปแบบ พัฒนาการ โดยมุ่งเน้นที่มาและความหมาย ศึกษามุมมองที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวเวียดนาม ผ่านทางด้านคติความเชื่อ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ เป็นภาพพิมพ์ที่ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นทำให้มีสีสันสดใส คงทน มีกรรมวิธีการผลิตแบบโบราณ ที่ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ ภาพประวัติศาสตร์ ภาพล้อเลียนสังคม ภาพวิถีชีวิต ภาพการเฉลิมฉลอง ภาพจากเรื่องวรรณกรรม ภาพที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศาสนาและความเชื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และอัตลักษณ์แห่งความเป็นเวียดนาม

คำสำคัญ : ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง, หมู่บ้านดงโห้, เทศกาลเต๋ต

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

สารนิพนธ์ชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ สุพิชญ์ แสงสุขเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้ เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ธีรศรา กันมณี

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย	2
1.4 วิธีการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลเตี๊ต	4
2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพิมพ์ไม้มิ่งคลในเทศบาลเตี๊ต	4
2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพิมพ์ไม้มิ่งคล	5
บทที่ 3 ศึกษาบริบทของภาพ ที่มา รูปแบบ และพัฒนาการของภาพพิมพ์ไม้มิ่งคล.....	8
3.1 ศึกษาบริบทของภาพ	8
3.2 ศึกษาที่มา รูปแบบ และพัฒนาการ.....	10
สรุปท้ายบท.....	15
บทที่ 4 การแบ่งกลุ่มของภาพพิมพ์ไม้มิ่งคล.....	16
4.1 การแบ่งกลุ่ม.....	16
สรุปท้ายบท.....	35
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	36

5.1 ข้อเสนอแนะของผลการวิจัย	36
บรรณานุกรม.....	37
ประวัติย่อผู้วิจัย	38

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 ภาพเขียนที่เป็นจุดเริ่มต้นของหมู่บ้านดงไท่.....	8
ภาพที่ 2 ภาพแม่น้ำด่วง (Đuống).....	8
ภาพที่ 3 ภาพการทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคลจีน	10
ภาพที่ 4 ภาพการนำเปลือกหอยที่บดละเอียดผสมกับกาวแปงข้าวเหนียวทาลงบนกระดาษสา.....	12
ภาพที่ 5 ภาพพิมพ์ไม้มั่งคลของหมู่บ้าน หาง จ่ง (Hàng Trống).....	13
ภาพที่ 6 ภาพพิมพ์ไม้มั่งคลจากหมู่บ้าน ภาพพิมพ์ไม้มั่งคล คิม ฮว่าง (Kim Hoàng).....	13
ภาพที่ 7 ภาพพิมพ์ไม้มั่งคลจากหมู่บ้าน สิง (Làng Sinh).....	14
ภาพที่ 8 ภาพการทำเกษตร.....	16
ภาพที่ 9 ภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์.....	17
ภาพที่ 10 ภาพเด็กเป่าขลุ่ยซี่หลังควาย	18
ภาพที่ 11 ภาพเด็กเล่นว่าวนอนบนหลังควาย.....	18
ภาพที่ 12 ภาพฤดูกาลเก็บเกี่ยว	19
ภาพที่ 13 ภาพการค้าขาย.....	19
ภาพที่ 14 ภาพการทำนา เก็บเกี่ยวผลผลิต	20
ภาพที่ 15 ภาพประเพณี การละเล่นพื้นบ้านไล่ชิงช้า	21
ภาพที่ 16 ภาพประเพณีมวยปล้ำ หรือโฝนทีก.....	22
ภาพที่ 17 ภาพงานแต่งงานของหนู	23
ภาพที่ 18 ภาพเด็กจับไก่และห่าน	23
ภาพที่ 19 ภาพเด็กอุ้ม เฝ็ดตุ่ (Phật thủ).....	24
ภาพที่ 20 ภาพชายชราถือลูกท้อสวรรค์.....	25
ภาพที่ 21 ภาพเด็กอุ้มปลา	26
ภาพที่ 22 ภาพตัวอักษรมงคล	27
ภาพที่ 23 ภาพคางคกสอนหนังสือกับปลา	27
ภาพที่ 24 ภาพปลาการ์ฟ.....	28
ภาพที่ 25 ภาพหมูอ้วน.....	28

ภาพที่ 26 ภาพแม่ไก่ที่แวดล้อมด้วยลูกไก่ตัวน้อย	29
ภาพที่ 27 ภาพเทพเจ้าเง็กเซียนฮ่องเต้	29
ภาพที่ 28 ภาพพระอวโลกิเตศวร	30
ภาพที่ 29 ภาพพระกษิติครรภ์โพธิสัตว์	30
ภาพที่ 30 ภาพเทพเจ้าผู้มีอายุยืนยาว	31
ภาพที่ 31 ภาพสองพี่น้องตระกูลจิ้ง	31
ภาพที่ 32 ภาพอาน เชื่อง เวียง (An Duong Vuong)	32
ภาพที่ 33 ภาพงานเต้นรำของชาวฝรั่งเศส	33
ภาพที่ 34 ภาพถือโล่ถือนกพิราบสูงเพื่อร้องเพลงฟ้าก้องสันติภาพโลก	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) เป็นชื่อเรียกภาพพิมพ์ไม้ มงคล ที่ชาวเวียดนามนิยมนำมาประดับบ้าน ในช่วงเทศกาลเตี๊ด หรือเตี๊ดเหวียนด้าน (Tết Nguyên Đán) ที่ชาวไทยเรียกว่าตรุษญวน เป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวเวียดนามตามปฏิทิน จันทรคติ ตรงกับวันตรุษจีนของชาวจีน มีแหล่งผลิตขึ้นที่หมู่บ้านดงโห้ (Làng Đông Hồ) ห่างจาก เมืองฮานอยไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 33 กิโลเมตร และอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดบั๊กนิงห์ (Bắc Ninh) ตั้งอยู่ฝั่งขวาริมแม่น้ำด่วง (Sông Đuống) เป็นแม่น้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำแดง (Ông Trần Văn Khoa, 2556) จึงเรียกภาพพิมพ์นี้ว่า ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) ที่มีการทำอย่างต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน มีนักวิชาการชาวเวียดนามหลายคนสันนิษฐานว่า เริ่มมี การผลิตขึ้นในสมัยราชวงศ์หลี (Nhà Lý) ในช่วงแรกจำกัดอยู่เฉพาะงานภาพพิมพ์ไม้สีชาวดำเท่านั้น ต่อมาได้เพิ่มสีสันขึ้นในภายหลังและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น (สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2549) จนกระทั่ง ได้รับการยอมรับจากองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ประกาศให้หมู่บ้านดงโห้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Folklore exchange center) ภาพพิมพ์ไม้มงคลที่ผลิตจากหมู่บ้านดงโห้ เป็นภาพพิมพ์ที่มีลักษณะโดดเด่น มีสีสันสดใสสวยงาม โดย สีที่ใช้เขียนภาพนั้น เป็นสีธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น อาทิเช่น สีแดงเข้มจากกรวดแม่น้ำ สีดำได้จากถ่าน หรือขี้เถ้าฟาง สีเหลืองอมแดงมาจากดอกฮวาเหว่ และสีแดงอ่อนจากอิฐดินเผาปน เป็นต้น ส่วน กระดาษที่ใช้พิมพ์มีความคงทน ทำมาจากเปลือกต้นเกย ส้อ (cây dó) จากนั้นจึงนำเปลือกหอย ที่ถูก บดละเอียดผสมกับกาวที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว มาทาบนกระดาษอีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้กระดาษมีลักษณะเรียบ เนียน เก็บสีได้ดี มีความเงางามเป็นพิเศษ หลังจากทาพื้นกระดาษเสร็จแล้ว จึงนำไปตากแดดให้แห้ง และห้าม ตากลมเพราะจะทำให้กระดาษเสียใช้งานไม่ได้ (Lan Anh, 2559)

จากภาพพิมพ์ไม้มงคล ที่มีสีสันสดใสและคงทน ทำให้ภาพเหล่านี้ถูกนำไปประดับบ้านในพิธีเตี๊ต ซึ่งภาพได้สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตในหลากหลายมิติ ที่สามารถพบเห็นทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม หรือความหวังความปรารถนาในชีวิตที่ดั่งงามผ่านสีสันที่เป็นธรรมชาติ เปรียบเสมือนเป็นคำอวยพรในวันปีใหม่ผ่านภาพลักษณ์ที่เรียบง่ายและคติสอนใจที่มีความหมายลึกซึ้ง

จากความสำคัญที่มีบทบาททางวัฒนธรรม ได้รับการยกย่องจากองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ถูกนำมาขายในเชิงพาณิชย์ เช่น การทำเป็นของที่ระลึก ใช้นั่งของประดับตกแต่งบ้าน แสดงให้เห็นว่าภาพพิมพ์ไม้มงคลจากหมู่บ้านดงโห้ ได้รับการยอมรับจากชาวเวียดนามและชาวต่างประเทศ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้” (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) ที่ใช้ในเทศกาลเตี๊ตของหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบักนิงห์ เพื่อให้ทราบถึงบริบทของภาพพิมพ์ไม้มงคล ที่ได้รับความนิยมและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทของภาพพิมพ์ไม้มงคล ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้
- 1.2.2 เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการของภาพพิมพ์ไม้มงคลของหมู่บ้านดงโห้

1.2 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาภาพพิมพ์ไม้มงคลที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ จ.บักนิงห์

1.3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินงานวิจัยตั้งแต่ เดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2561 จนถึงเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน

เพื่อให้ทราบถึงบริบทของภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ จึงได้กำหนดวิธีการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

- 1.3.1 ศึกษาตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาพพิมพ์ไม้มงคลที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้
- 1.3.2 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาพพิมพ์ไม้มงคล ทั้งหนังสือตำราและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งกลุ่ม ภาพพิมพ์ไม้มงคลของหมู่บ้านดงโห้
- 1.3.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพพิมพ์ไม้มงคลที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้
- 1.3.4 เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของรายงานวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัย

- 1.4.1 ทำให้ทราบถึงความสำคัญของภาพพิมพ์ไม้มงคลที่ใช้ในเทศกาลเตี๊ต
- 1.4.2 ทำให้ทราบถึงเทคนิค การใช้สี และรูปแบบการทำภาพพิมพ์ไม้มงคลที่หมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบักนิงห์
- 1.4.3 ทำให้ทราบถึงบริบทของภาพพิมพ์ไม้มงคล

1.4.4 ทำให้ทราบถึงรูปแบบ และพัฒนาการของภาพพิมพ์ไม้มงคล ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโหล่ จังหวัดบึงกาฬ

1.6 นิยามศัพท์

เทศกาลเตี๊ด หมายถึง เป็นเทศกาลส่งท้ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ของคนเวียดนาม ตามปฏิทินจันทรคติ ซึ่งตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 ของทุกปี ซึ่งอยู่ในช่วงประมาณปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ตามปฏิทินสากล

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโหล่ มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเต๋ต

อรุณพล อุดร (2554) ได้เขียนหนังสือ กล่าวถึง เทศกาลเต๋ต หรือชาวเวียดนาม เรียกว่า เต๋ตเหวียน ด่าน (Tết Nguyên Đán) เป็นเทศกาลส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของชาวเวียดนาม ตามปฏิทินจันทรคติ ตรงกับวันที่ 1 ค่ำ เดือน 1 ของทุกปี เป็นช่วงปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ก่อนวันปีใหม่ จะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน สิ่งของ เตรียมเสื้อผ้าใหม่ เพื่อต้อนรับสิ่งดีๆ เคารพ ทำความสะอาดแทนบูชาบรรพบุรุษ ในวันส่งท้ายปีเก่า สมาชิกในครอบครัวจะมาพร้อมหน้าพร้อมตา พบปะกันในครอบครัว เพื่อเซ่นไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษ หลังจากการเซ่นไหว้เทพเจ้า และบรรพบุรุษ จะเป็นการรับประทานอาหารร่วมกัน และอยู่รอดต้อนรับปีใหม่ในช่วงเที่ยงคืน เป็นเทศกาลแห่งการเชื่อมโยงอดีตและปัจจุบันของครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับ มีการให้พรอายุหรือ หมิ่งต่วย (mình tuôi) ผู้ใหญ่ให้ของแดงแก่เด็กๆ อวยพรให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและหน้าที่การงาน ส่วนลูกหลานจะร่วมกันอวยพรให้พ่อแม่และปู่ย่าตายายมีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืนยาว แสดงถึงการให้เคารพต่อผู้อาวุโสและไม่ละเลยที่จะอุปถัมภ์ ผู้ที่ต่ำกว่า และ ยังมีการติดภาพพิมพ์ไม้มงคลพื้นเมืองดงโหล่ที่มีสีสันสดใส เป็นสิ่งช่วยเติมแต่งให้บรรยากาศของปีใหม่ของชาวเวียดนามมีความครึกครื้นยิ่งขึ้น

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาพพิมพ์ไม้มงคล ในเทศกาลเต๋ต

Phuong Bui (2561) ได้เขียนบทความ ผ่านเว็บไซต์ BáoMoi.com กล่าวถึง ภาพพิมพ์ไม้มงคล ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโหล่ ในช่วงเทศกาลเต๋ตไว้ว่านอกจากสิ่งของ เครื่องเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษ สิ่งที่ต้องเตรียมในช่วงเทศกาลเต๋ตคือภาพพิมพ์ไม้มงคล ถือเป็นสิ่งที่ยินยอมนำไปติดประดับตกแต่งบ้าน เพราะภาพส่วนใหญ่มีนัยความหมายที่เป็นสิริมงคล สื่อความหมายเชิงอวยพรให้สมปรารถนาและถือเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่สะท้อนแนวคิด วิถีชีวิต ตำนานเรื่องเล่าและความหวังของชาวเวียดนาม โดยเชื่อว่าการติดภาพพิมพ์ไม้มงคล จะนำมาซึ่งความเจริญมั่งคั่ง อยู่เย็นเป็นสุข อายุยืนขวัญยืน เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย ส่วนภาพเทพเจ้า จะช่วยปกป้องคุ้มครอง ขับไล่ภูติผีและสิ่งชั่วร้าย

อีกทั้งการซื้อภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งไปประดับตกแต่ง ยังเป็นการช่วยส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านสร้างรายได้ ชื่อเสียง ให้กับช่างฝีมือและหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบึงนิงห์

2.2 เอกสารที่เกี่ยวกับภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง

Nguyễn Bá vãn (2544) ได้เขียนหนังสือ “Tranh Dân Gian Việt Nam” กล่าวถึงภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งเวียดนาม ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ ในเขตกวตแต๋ง (Thuận Thành) จังหวัดบึงนิงห์ (Bắc Ninh) ระบุว่าในอดีตหมู่บ้านนี้ถูกเรียกว่า ดงหม่าย (Đông Mai) หรือ ดงหมาย (Đông Mái) เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการผลิตภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ถือเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมของหมู่บ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยรับรูปแบบการทำมาจากจีนในสมัยโบราณ

สุพรรณิ ปิ่นมณี (2549) ได้แปลหนังสือเรื่อง “เวียดนาม(หน้าต่างสู่โลกกว้าง)” กล่าวถึงภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ เริ่มมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 11 สมัยราชวงศ์หลี ในช่วงแรกเริ่มจำกัดอยู่เฉพาะงานภาพพิมพ์ไม้สีชาวดำ ต่อมาได้เพิ่มสีสันตามประเพณีดั้งเดิม มีการแกะแม่พิมพ์ไม้เป็นรูปต่างๆ อาทิเช่น แม่ไก่กับลูกเจี๊ยบ (Đàn gà) เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง ไก่โต้งไก่งอขนยามรุ่งอรุณ (Gà) หมายถึงสันติภาพและความกล้าหาญ ภาพงานแต่งงานของหนู (Đám cưới chuột) เป็นการวิจารณ์สังคมสมัยศักดินาล้อเลียนขุนนาง เป็นต้น

Ông Trần Văn Khoa (2556) เขียนบทความ ผ่านเว็บไซต์ dulich24.com.vn เรื่องหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบึงนิงห์ เป็นแหล่งผลิตภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่มีชื่อเสียงอย่างมากของเวียดนาม โดยหมู่บ้านดงโห้ ตั้งอยู่ห่างจากฮานอย ประมาณ 33 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันออก และอยู่ใกล้กับแม่น้ำด่วง (sông Đuống) ไปทางทิศใต้ เป็นแหล่งผลิตภาพแกะสลักไม้พื้นบ้านแบบดั้งเดิม โดยแต่ละภาพถูกเขียนเพื่อเข้าถึงชีวิตทางจิตวิญญาณของชาวเวียดนาม มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

Lan Anh (2559) เขียนบทความเรื่อง “ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ ศิลปะพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเวียดนาม งานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งแต่ละชิ้น สะท้อนเรื่องราวทางสังคมที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ได้รับความนิยม เป็นอย่างมากของหมู่บ้านดงโห้ คือเรื่องราววิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ถูกถ่ายทอดผ่านภาพล้อเลียนขุนนาง เช่น ภาพงานแต่งงานของหนู (Đám cưới chuột) เป็นการวิจารณ์สังคมสมัยศักดินา ซึ่งหนูถือเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นล่าง ส่วนแมวเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงหรือขุนนาง ถ้าหนูอยากแต่งงานต้องมอบทรัพย์สินที่มีค่าให้แก่แมว เพื่อขอทางไปยังบ้านเจ้าสาว ภาพเขียนที่ใกล้ชิดกับคนเวียดนาม อาทิเช่น ภาพเขียนแม่ไก่ที่แวดล้อมด้วยลูกไก่ตัวน้อย (Đàn gà) เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองและครอบครัวขยาย เป็นต้น งานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง มีความหมายเป็นอย่างมากขึ้นอยู่กับมุมมองและอารมณ์ความรู้สึกกับประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน เช่น ภาพหมูอ้วน สวมพวงมาลัยพร้อม ลูกหมูที่กำลังกินนมคอกหนึ่ง (Lợn đàn) เป็นสัญลักษณ์แห่งความโชคดีและเจริญรุ่งเรือง แต่ในมุมมองของชาวนา

คือประสบการณ์อันล้ำค่าเกี่ยวกับวิธีการเลือกพันธุ์และดูแลหมู นอกจากนี้งานภาพพิมพ์ไม้ยังคงยังสะท้อน ถึงวิถีชีวิต ความเชื่อความศรัทธาตลอดจนถึงการเล่นพื้นเมืองของชาวเวียดนามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ผลงานจอหวนกลับบ้านไปไหว้บรรพบุรุษ (Minh quy bài tổ) การแสดงมวยปล้ำ (Đấu Vật) ภาพเก็บมะพร้าว (Hái dứa) ซึ่งล้วนกล่าวถึงวัฒนธรรมและเกียรติประวัติของชาติ คือการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนและคติเตือนใจ ทำให้ภาพพิมพ์ไม้ยังคงมีความหมายลึกซึ้งในแง่ต่างๆ และได้รับความนิยม สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

Tào hõnh (2560) ได้ศึกษาภาพพิมพ์ไม้ยังคงเวียดนามไว้ว่า ภาพพิมพ์ไม้ยังคง มีต้นกำเนิดมาจากจีนสมัยโบราณ เป็นงานฝีมือที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง และมีการประยุกต์เป็นภาพพิมพ์ไม้ยังคงที่มีความปราณีตงดงาม โดยใช้ภาพวาดเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความมีชีวิตชีวา เรื่องราวอันเป็นมงคล ความรื่นเริง และสีสันแห่งอารมณ์ที่งดงาม เป็นผลงานศิลปะการพิมพ์ที่มีเอกลักษณ์และเกี่ยวข้องกับเทศกาลตรุษจีน ซึ่งมีนัยความหมายในตัว อาทิเช่น ภาพที่สื่อถึงความรื่นเริง ความรุ่งเรือง ความมั่งคั่งสมบูรณ์ พูนสุข และความมุ่งมาดปรารถนาในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ทั้งนี้ในช่วงแรกชาวเวียดนามรับเข้ามาการแกะสลักไม้ยังคงที่ปรากฏขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับคัมภีร์พระพุทธศาสนา จำกัดอยู่แต่สีขาวดำ ต่อมาได้มีการเพิ่มสีสัน เรื่องราวต่างๆบนภาพมากขึ้น โดยแต่ละภาพสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ เรื่องราวบุคคล วิถีชีวิต เรื่องเล่า ตำนาน ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเวียดนาม ที่มีบริบทเหมือนกับภาพพิมพ์ไม้ยังคงที่ใช้ในเทศกาลตรุษจีนของชาวจีน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษาภาพพิมพ์ไม้ยังคง ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบักนิงห์ ทั้งของ Nguyễn Bá vãn (2544), Ông Trần Văn Khoa (2556), Tào hõnh (2560) ฯลฯ งานภาพพิมพ์ไม้ยังคง ถือเป็นแหล่งความรู้สำคัญที่สะท้อนถึงการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เวียดนาม เป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ โดยใช้ภาพวาดเป็นสื่อในการทำความเข้าใจวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม และเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนภาพเรื่องราวต่างๆ ที่มีความงามทางศิลปะ ที่สำคัญภาพพิมพ์ไม้ยังคง ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศ เป็นสีสันแห่งอารมณ์ สื่อความรื่นเริง คำอวยพรความสิริมงคลในเทศกาลเต็ด จึงทำให้ภาพพิมพ์ไม้ยังคงที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ มีความเป็นเอกลักษณ์ และคุณค่าทางศิลปะ ที่ได้รับความนิยม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับภาพพิมพ์ไม้ยังคง ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ ยังไม่เป็นที่รู้จักในประเทศไทย เพื่อให้ให้เห็นบริบทของภาพ รูปแบบ พัฒนาการ ความสำคัญ และความหมายที่สะท้อนถึงเรื่องราวต่างๆ ของชาวเวียดนาม ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาภาพพิมพ์ไม้ยังคง ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ และขยายขอบเขตการศึกษาให้กับผู้ที่สนใจมากขึ้น

บทที่ 3

ศึกษาบริบทของภาพ รูปแบบ และพัฒนาของภาพพิมพ์ไม้มั่งคล ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบักนิงห์

3.1 ศึกษาบริบทของภาพ

(Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) เป็นภาพพิมพ์ไม้มั่งคล ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ (Đông Hồ) จังหวัดบักนิงห์ (Bắc Ninh) ชาวเวียดนามนิยมนำมาประดับบ้าน ในช่วงเทศกาลเต็ด หรือ เต็ดเหวียนด่า (Tết Nguyên Đán) เป็นการอวยพรเทศกาลเต็ดพื้นบ้าน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่แพร่หลาย และได้รับความนิยมสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยศึกษาเกี่ยวกับบริบททางด้านความหมายของภาพ เห็นได้ว่าแต่ละภาพมีนัยความหมายที่เป็นสิริมงคล สื่อความหมายเชิงอวยพรให้สมปรารถนา และถือเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่สะท้อนแนวคิด วิถีชีวิต ตำนาน เรื่องเล่า และความหวังของชาวเวียดนาม โดยเชื่อว่าการติดภาพพิมพ์ไม้มั่งคล จะนำมาซึ่งความเจริญ มั่งคั่ง อยู่เย็นเป็นสุข อายุยืนขวัญยืน เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย ส่วนภาพเทพเจ้า จะช่วยปกป้องคุ้มครอง ขับไล่ภูตผีและสิ่งชั่วร้าย ไม่ว่าจะอยู่ในประเภทรูป สัตว์ เทพเจ้า หรือเป็นเรื่องราว ล้วนมีที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวเวียดนาม ที่ได้คิดค้นและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งการซื้อภาพพิมพ์ไม้มั่งคลไปประดับตกแต่งบ้าน ยังเป็นการช่วยส่งเสริมศิลปะพื้นบ้าน สร้างรายได้ ชื่อเสียง ให้กับช่างฝีมือและหมู่บ้านดงโห้ จังหวัดบักนิงห์ อย่างไรก็ตามบริบทของภาพพิมพ์ไม้มั่งคล ในปัจจุบันมีรูปแบบและแนวคิดที่มาในภายหลัง โดยผ่านการจารึกเหตุการณ์ และประวัติศาสตร์การเมืองในปัจจุบัน

หมู่บ้านดงโห้ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้กับแม่น้ำด่วง (sông Đuống) หรือเป็นที่รู้จักในชื่อแม่น้ำเทียนดุก (sông Thiên Đức) อยู่ห่างจากฮานอย ประมาณ 33 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันออก เป็นแหล่งผลิตภาพพิมพ์ไม้มั่งคลพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เนื่องจากบริเวณนี้ติดกับแหล่งน้ำ จึงมีทรัพยากรท้องถิ่นที่อุดมสมบูรณ์มากมายในการนำมาทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคล อาทิเช่น เปลือกหอย ลำต้นรากของต้นไม้ (rễ cây vang) กรวดแม่น้ำ ถ่านซี้เถ้าฟาง เปลือกและใบของ (vỏ và lá tram) ดอกฮวาเหว (hoa hòe) ที่อิฐดินเผาปน เป็นต้น

ภาพที่ 1 เชื้อนที่เป็นจุดเริ่มต้นของหมู่บ้านดงโห้

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Làng Tranh Đông Hồ, เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-thuan-thanh/lang-tranh-dong-ho>

หมู่บ้านดงโห้ถือเป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ประมาณ 220 หลังคาเรือน ประกอบอาชีพเขียนภาพพิมพ์ไม้มงคลเพื่อจำหน่ายในช่วงเทศกาลแต่เดิมมากกว่าประกอบอาชีพการทำกระดาษสาและเป็นสถานที่ที่มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เก่าแก่ที่สุดของราชวงศ์ Kinh Bắc ในบทเพลงพื้นบ้านกวางเหาะของชาวเวียดนาม ได้กล่าวถึงหมู่บ้านดงโห้ไว้อย่างชัดเจนว่า หมู่บ้านเป็นสถานที่สบายๆ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำดวง (Đuống) (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2556)

ภาพที่ 2 แม่น้ำดวง (Đuống)

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Làng Tranh Đông Hồ, เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-thuan-thanh/lang-tranh-dong-ho>

ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งของหมู่บ้านดงโห้ มีความโดดเด่นอยู่ที่สีสันสดใส และคงทน เป็นภาพพิมพ์ไม้ที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อรักษามาหลายชั่วอายุคน เป็นสิ่งที่สร้างพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ของคนในหมู่บ้าน ในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 ปี 1501-1600 ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งได้ ทำเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยความชำนาญ บวกกับการสร้างสรรค์ศิลปะให้มีความงามที่ละเอียดอ่อน ภาพที่ได้จากการวาดจะถูกนำไปพิมพ์ซ้ำผ่านการแกะสลัก เพื่อให้มีการแกะสลักที่เข้าถึงความละเอียดอ่อน จึงจำเป็นต้องอาศัยช่างฝีมือและคนแกะสลัก ที่มีความรักในศิลปะและมีความรู้เทคนิคขั้นสูง ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ มีถึง 180 ประเภท ถูกแบ่งออกเป็น 5 ประเภทหลักๆ ได้แก่ ภาพการบูชาเทพเจ้า ภาพประวัติศาสตร์ ภาพการเฉลิมฉลอง ภาพวิถีชีวิตประจำวัน และภาพตำนาน ในช่วงสุดท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ปี 1944 ความเจริญรุ่งเรืองของหมู่บ้านดงโห้ ในการเขียนภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ได้หยุดชะงักลงชั่วคราว อันเนื่องมาจากสาเหตุของสงครามการต่อต้านฝรั่งเศส เมื่อประเทศได้รับเอกราชหมู่บ้านได้รับการฟื้นฟูอีกครั้ง ผู้คนเริ่มไปทำอาชีพอย่างอื่น แทนการทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง การทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งกลับไม่เป็นที่นิยมและเกือบสูญหาย ปัจจุบันหมู่บ้านดงโห้ ได้รับการยกย่องจากองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ได้รับการยอมรับจากชาวเวียดนามและชาวต่างประเทศ (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2556)

3.2 ศึกษารูปแบบ ที่มาและพัฒนาการของภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง

จากหนังสือประวัติศาสตร์ ในช่วง (1955-1985) ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง มีต้นกำเนิดมาจากจีน สมัยโบราณ ในช่วงราชวงศ์ถัง ซึ่งภาพส่วนใหญ่ถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราว การบูชาธรรมชาติ เทพเจ้า และเทวดา เพื่อป้องกันผีร้าย ต่อมาได้ขยายไปในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น ภาพอวยพรให้กิจการเจริญรุ่งเรือง ภาพเสริมความสิริมงคล สร้างสีสันบรรยากาศในการเฉลิมฉลองวันตรุษจีน ตลอดจนนิทานในละครจิวทงถิ้นและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกและอุดมคติของบรรดาชาวนาในสมัยนั้นภาพประเภทนี้ นอกจากมีความหมายในตัวลายภาพแล้ว ยังมีความหมายอีกมากมายที่ต้องอธิบายด้วยภาษา ภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นสีขาวดำ

ภาพที่ 3 การทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคลจีน

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ Nguyễn Thanh Tùng, **tranh dân gian việt nam lịch sử**,
เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://old.tdt.edu.vn/images.pdf>)

ภาพตรุษจีนเกิดมาจากความเชื่อหรือการนับถือดั้งเดิมในสมัยโบราณ รูปภาพตรุษจีนแรกสุดนั้นเป็นรูปทวารบาล ทำขึ้นเพื่อใช้ในการปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ แต่สมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นการวาดขึ้นหรือใช้หินประทับรูป ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง ได้เกิดภาพพิมพ์ไม้ขึ้นมาและแพร่หลายกันแถบเจียงหนานและค่อย ๆ แพร่หลายไปทั่วประเทศจีน ลวดลายของภาพพิมพ์ไม้นั้นมีรูปแบบหลากหลายเช่น รูปเทพเจ้า ภาพหญิงงาม รูปเด็กน้อยน่ารักอ้วนท้วมสมบูรณ์ ภาพนกดอกไม้ รูปจิวหรือหน้ากากจิว รูปภาพในเทพนิยาย ภาพเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว ภาพสะท้อนชีวิตสังคม เป็นต้น ภาพส่วนใหญ่จะมีนัยความหมายด้านสิริมงคลและสื่อความหมายเชิงอวยพร เนื่องจากภาพเหล่านี้นิยมติดกันในช่วงตรุษจีนจึงถือเป็นการอวยพรให้สมปรารถนา มีความร่ำรวย ความสมบูรณ์พูนสุขหรือขอให้มิโชคลาภยศสรรเสริญและอายุยืน ในช่วงแรกที่รับเข้ามา การแกะสลักไม้มั่งคลที่ปรากฏขึ้น เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับคัมภีร์พระพุทธศาสนา และได้มีพัฒนาจนกลายเป็นศิลปะพื้นบ้านของชาวเวียดนามที่มีชื่อเสียง ชาวเวียดนามรู้วิธีทำกระดาษที่เรียกว่า เม็ด ฮีง (mật hơng) และกลายมาเป็นงานหัตถกรรมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 11-12 ปี 1001-1299 ในหนังสือกล่าวว่า การทำภาพพิมพ์ไม้มั่งคล คือวิธีฝึกทำสมาธิของพระดิน ฮอค (nhà sư Tín Học) ต่อมาในช่วงท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 12 ปี 1299 ในช่วงราชวงศ์เจิ้น (nhà Trần) การแกะสลักภาพพิมพ์ไม้มั่งคล

ถูกนำมาใช้เขียนพระคัมภีร์เพื่อเผยแพร่ ในช่วงแรกจำกัดอยู่เฉพาะงานภาพพิมพ์ไม้สีชาวดำเท่านั้น ต่อมาได้มีการเพิ่มสีสันมากขึ้น และเจริญรุ่งเรืองมากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ต่อมา ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห่ ถูกเรียกว่า ภาพเต็ด เพราะผลิตและจำหน่าย ในช่วงเทศกาลเต็ด ชาวเวียดนามนิยมนำไปติดเพื่อประดับตกแต่งบ้าน และจินตนาการถึงสิ่งดีที่จะเข้ามาในวันปีใหม่ แต่ละภาพมีความหมายที่สื่อเป็นสิริมงคล สื่อความหมายเชิงอวยพรให้สมปรารถนา และถือเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่สะท้อนแนวคิด วิถีชีวิต ตำนานเรื่องเล่าและความหวังของชาวเวียดนาม ซึ่งงานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งแต่ละชิ้น สะท้อนเรื่องราวทางสังคมที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ได้รับความนิยม เป็นอย่างมากของหมู่บ้านดงโห่ คือเรื่องราววิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ถูกถ่ายทอดผ่านภาพล้อเลียนขุนนาง อาทิเช่น ภาพงานแต่งงานของหนู (Đám cưới chuột) เป็นการวิจารณ์สังคมสมัยศักดินา ซึ่งหนูถือเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นล่าง ส่วนแมวเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงหรือขุนนาง ถ้าหนูอยากแต่งงาน ต้องมอบทรัพย์สินที่มีค่าให้แก่แมว เพื่อขอทางไปยังบ้านเจ้าสาว เป็นต้น ภาพเขียนที่ใกล้ชิดกับคนเวียดนาม อาทิเช่น ภาพเขียนแม่ไก่ที่แวดล้อมด้วยลูกไก่ตัวน้อย (Đàn gà) เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองและครอบครัวขยาย เป็นต้น โดยงานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง มีความหมาย ขึ้นอยู่กับมุมมองและอารมณ์ความรู้สึก ประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน เช่น ภาพหมูอ้วน สวมพวงมาลัยพร้อมลูกหมูที่กำลังกินนมคอกหนึ่ง (Lợn đàn) เป็นสัญลักษณ์แห่งความโชคดีและความเจริญรุ่งเรือง แต่ในมุมมองของชาวนา ภาพนี้คือ ประสบการณ์อันล้ำค่าเกี่ยวกับวิธีการเลือกพันธุ์และดูแลหมู นอกจากนี้งานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งยังสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อความศรัทธาตลอดจนถึงการละเล่นพื้นเมืองของชาวเวียดนามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อาทิเช่น ผลงานจอบหวงกลับบ้านไปไหว้บรรพบุรุษ (Vinh quy bái tổ) การแสดงมวยปล้ำ (Đấu Vật) ภาพเก็บมะพร้าว (Hái dừa) เป็นต้น ซึ่งล้วนกล่าวถึงวัฒนธรรมและเกียรติประวัติของชาติ คือการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียน และคติเตือนใจ อย่างไรก็ตามภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ในปัจจุบันมีรูปแบบและแนวคิดที่มาในภายหลัง โดยผ่านการจารึกเหตุการณ์และประวัติศาสตร์การเมืองในแต่ละช่วงยุคสมัย

ปัจจุบันภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ผลิตจากหมู่บ้านดงโห่ ถือเป็นงานหัตถกรรมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากชาวเวียดนามและคนต่างชาติ เป็นภาพพิมพ์ที่มีลักษณะโดดเด่น มีสีสันสดใสสวยงาม โดยสีที่ใช้เขียนภาพนั้น เป็นสีธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น อาทิเช่น สีแดงเข้มมาจากลำต้นรากของต้นไม้ (rễ cây vang) หรือกรวดแม่น้ำ สีดำได้จากถ่านไม้ไผ่เผาแห้งหรือขี้เถ้าฟาง สีเขียวมาจากเปลือกและใบของ (vỏ và lá tram) สีเหลืองอมแดงมาจากดอกฮวาเหว่ (hoa hòe) และสีแดงอ่อนจากอิฐดินเผาปน สีน้ำเงินมาจากใบคราม (lá chàm) และใช้สีจากกรวดสีชาวมายาเขียน

เป็นข้อความ เป็นต้น สีหลักที่ใช้มักจะมีอยู่ 3-5 สี เรียกว่า สีกำย (cái) คือสีเหลือง สีแดง สีแดงสด สีน้ำเงินคราม สีดำ ส่วนกระดาษที่ใช้พิมพ์ภาพจะต้องมีความคงทน โปร่ง เบา ดูดสีง่าย กันชื้น และแตกหักยาก โดยตัวกระดาษ ทำมาจากเปลือกต้นเกย สอ (cây dó) ที่มีหลายขนาด ตั้งแต่เล็กไปใหญ่ อยู่ที่ขนาด 11 ซม. x 12 ซม. และขนาดใหญ่สุดอยู่ที่ 22 ซม. x 31 ซม. จากนั้นนำเปลือกหอย ที่ถูกบดละเอียดผสมกับกาวที่ทำจากแป้งข้าวเหนียว มาทาบนกระดาษอีกครั้งหนึ่ง จึงทำให้กระดาษ มีลักษณะเรียบเนียน เก็บสีได้ดี มีความเงางามเป็นพิเศษ หลังจากทาพื้นกระดาษเสร็จแล้ว จึงนำไป ตากแดดให้แห้ง และห้ามตากลมเพราะจะทำให้กระดาษเสียใช้งานไม่ได้ การทำภาพพิมพ์ไม้มงคลนั้น ใช้เวลานาน และต้องมีช่างฝีมือมืออาชีพจำนวนมากในการทำหมึกและกระดาษจากวัสดุธรรมชาติ ทว่าทั้งภูมิภาครวมถึงการทำแม่พิมพ์และการทาสี (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2556)

ภาพที่ 4 การนำเปลือกหอยที่บดละเอียดผสมกับกาวแป้งข้าวเหนียวทาลงบนกระดาษสา (cây dó) (ที่มา : ฐานข้อมูลภาพไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Làng Tranh Đông Hồ, เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-thuan-thanh/lang-tranh-dong-ho-id-3942>)

ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลเวียดนาม นอกเหนือจากหมู่บ้านดงโห้ ยังมีแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียง
อีกหลายที่ อาทิเช่น ภาพพิมพ์ไม้ม้งคล (Tranh dân gian Hàng Trống)

ภาพที่ 5 ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลของหมู่บ้าน หาง จ่ง (Hàng Trống)

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ Văn Bày, **Tranh Hàng Trống Bản sắc đang mai một**, เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2562,
เข้าถึงได้จาก <https://thethaovanhoa.vn/van-hoa-giai-tri/tranh-hang-trong>)

ผลิตขึ้นในหมู่บ้านหาง จ่ง (Hàng Trống) ภาพเขียนของ หาง จ่ง Hàng Trống จะมีลักษณะเฉพาะ
ที่เป็นเอกลักษณ์ เมื่อเทียบกับภาพพิมพ์ไม้ม้งคลของหมู่บ้านอื่นๆในเวียดนาม มีความโดดเด่น
อยู่ที่รูปแบบภาพเขียน มักจะมีเรื่องราวของภาพการบูชาเทพเจ้าเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะภาพที่แสดงถึงเรื่องราว
เกี่ยวกับศาสนา ที่มีการรับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาและลัทธิเต๋าเข้ามา (Văn Bày, 2558)

ภาพพิมพ์ไม้ม้งคล (Tranh dân gian Kim Hoàng)

ภาพที่ 6 ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลจากหมู่บ้าน ภาพพิมพ์ไม้ม้งคล คิม ฮว่าง (Kim Hoàng)

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ Hoài Đức, **Làng Tranh Kim Hoàng**, เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก
<http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-hoai-duc/lang-tranh-kim-hoang-id-4219>)

ภาพพิมพ์ไม้ม้งคล (Tranh dân gian làng Sinh)

ภาพที่ 7 ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลจากหมู่บ้าน ลิ่ง (Làng Sinh)

(ที่มา : ฐานข้อมูลภาพ Luong truy cập, **Tranh dân gian làng Sinh**, เข้าถึงเมื่อ
เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://gialaitv.vn/tag/tranh-lang-sinh/>)

13

ผลิตภัณฑ์หมู่บ้านลิ่ง (Sinh) หรือหมู่บ้านหลายเอิน (Lại Ân) จังหวัดเว้ (Huế) ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแม่น้ำไปกับแม่น้ำเซืองมาบรรจบกันในตำบลฟู้เหมี่ยว อำเภอฟู้วาง ซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเก่าเว้ไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๙ กิโลเมตร ภาพพิมพ์ไม้ของหมู่บ้านลิ่ง (Sinh) คล้ายกับภาพพิมพ์ไม้ม้งคลดงไห้ (Đông Hồ) ของจังหวัดบักนิงห์ (Bắc Ninh) และภาพพิมพ์ไม้ห่าง จิ่ง (Hàng Trống) จังหวัดฮานอย (Hà Nội) ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลของหมู่บ้านลิ่งทำเพื่อใช้บูชาขอให้ประสบแต่สิ่งที่ดีๆ ในชีวิต คลาดแคล้วจากภัยพิบัติ แลประดับตกแต่งในงานประเพณีเทศกาลเต็ด (Tết Nguyên Đán) ลักษณะโดดเด่นของหมู่บ้านลิ่งอยู่ที่การใช้สีสดใส และลักษณะโดดเด่นเฉพาะ สีที่ใช้ทำจากวัสดุธรรมชาติ อาทิเช่น สีเหลืองอ่อนมาจากใบไม้ดุงดำกับยอดใบฮวาเหว่ สีเขียวเกิดจากเมล็ดผักปลัง สีเหลืองอมแดงมาจากเมล็ดฮวาเหว่ สีแดงเข้มมาจากน้ำใบหูกวาง อิฐปนให้สีแดงอ่อน และใช้ซี่เก้า ฟางกับข้าวเหนียวใส่น้ำและนำไปกรองเพื่อนำไปทำเป็นน้ำหมักสีดำเข้ม เป็นต้น โดยเน้นการใช้ 5 สี หลัก เช่น เขียว แดง ดำ เหลือง ม่วง เป็นสัญลักษณ์ของ 5 ธาตุ ได้แก่ ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุไม้ และธาตุดิน (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2558)

ปัจจุบันภาพพิมพ์ไม้มงคลของเวียดนาม นอกจากมีการพัฒนารูปแบบ เทคนิค เนื้อหาสาระ
อย่างต่อเนื่องแล้วยังมีการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังเพื่อสืบสานงานเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป
อีกหลายรุ่นหลายสมัย และการทำงานศิลปะเหล่านี้ยังคงอยู่ไม่เพียงเป็นการสร้างรายได้เท่านั้น
แต่ยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ครอบครัว ถิ่นกำเนิดและประเทศชาติอีกด้วย

บทที่ 4

การแบ่งกลุ่มของภาพพิมพ์ไม้ม้งคล

4.1 การแบ่งกลุ่มของภาพพิมพ์ไม้ม้งคลสามารถแบ่งโดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะภาพ ภาพวิถีชีวิตประจำวัน

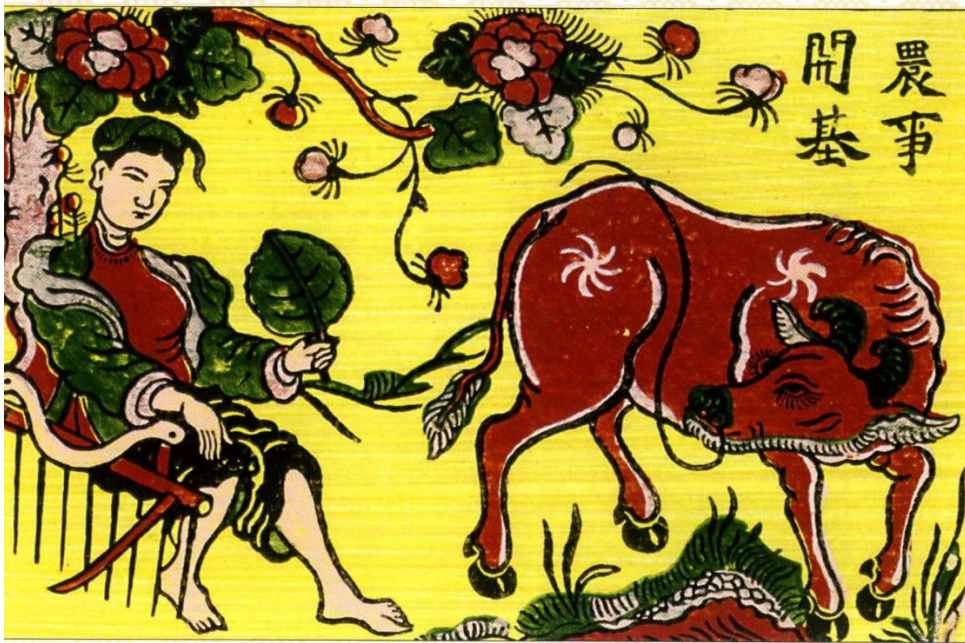
ในแง่ของวิถีชีวิตประจำวัน ภาพพิมพ์ไม้ม้งคลสะท้อนให้เห็นเรื่องราวทางสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม รวมถึงเทศกาลการเล่น การเฉลิมฉลอง ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ แสดงให้เห็นถึงความปรารถนา ความมั่งคั่ง ความยั่งยืน และความสุขของผู้คน

ภาพที่ 8 ภาพการทำเกษตร

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 18

เป็นภาพการทำเกษตรกรรมของชาวเวียดนาม ที่มีการทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 27

จากภาพจะเป็นช่วงการทำงานและพักผ่อนของคนกับควายที่สลับกันทำหน้าที่ ควายเป็นสัญลักษณ์ของสังคมเกษตรกรรม ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ ในเชิงพิธีกรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุหลายชิ้นทำเป็นรูปควาย หรือมีส่วนประดับที่เป็นเขาควาย หรือรูป

พิธีกรรม ที่มีควายเป็นส่วนประกอบ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน วัฒนธรรมเปลี่ยน ควายจึงกลายเป็นคำอุปมา เปรียบเปรยถึงความโง่เขลาเบาปัญญา และมีไว้ใช้งาน

ภาพที่ 10 เด็กเป่าขลุ่ยขี่หลังควาย

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings , 30

ภาพที่ 11 เด็กเล่นว่าวอนบนหลังควาย

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings , 31

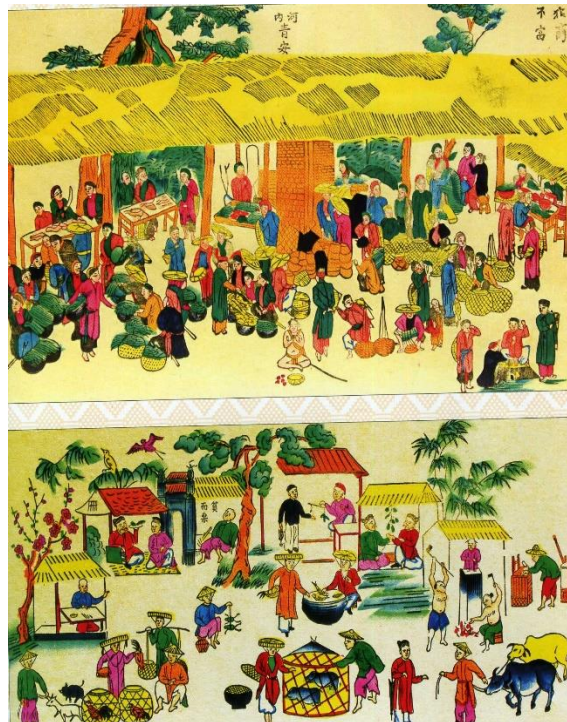
เป็นภาพที่แสดงถึงการพักผ่อนร่วมกันของคนและสัตว์เลี้ยง ที่ช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพ

ภาพที่ 12 ฤดูกาลเก็บเกี่ยว

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 16

เป็นภาพที่แสดงถึงการทำเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ ได้ผลิตผลมากมาย ไร้ปัญหา
ไร้อุปสรรค

ภาพที่ 13 การค้าขาย

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 17

เป็นภาพที่แสดงถึงการค้าขายอย่างหลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างมากมาย

ภาพที่ 14 การทำนา เก็บเกี่ยวผลผลิต

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings* , 19

เป็นภาพที่เกี่ยวกับการทำนา เก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นกิจกรรมที่ทำในหมู่บ้าน เช่น ปลูกข้าว ไถนา หว่าน เก็บ ต่ำ และแปรรูปใช้เลี้ยงคนและสัตว์ ข้าวสำหรับชาวเวียดนามถือเป็นแหล่งกำเนิด

สำคัญ ที่มีเรื่องราวบอกต่อสืบกันมาหลายตำนาน เช่นข้าวเป็นอาหารที่พระเจ้าพรทานให้ มีลักษณะเป็นลูกกลมๆ ขนาดใหญ่ เมื่อใดก็ตามที่ชาวบ้านจุดเครื่องไหว้บูชา ก่อนข้าวจะปรากฏในบ้าน จึงนำมาหุงต้มทำเป็นอาหาร แต่วันหนึ่งชายชาวบ้านบอกให้ภรรยารีบกวาดบ้าน เพื่อต้อนรับก่อนข้าว ฝ่ายสามีผละไปจุดธูปเทียนอัญเชิญก่อนข้าว แต่เพราะภรรยามีนิสัยเกียจคร้านจึงกวาดไม่เสร็จ พอสามีไหว้จบ ก่อนข้าวก็ปรากฏขึ้นและถูกไม้กวาดในมือของหญิงสาวกระแทกเข้าอย่างจังจนแตกละเอียดกลายเป็นเมล็ดเล็กๆ นับตั้งแต่นั้นมนุษย์จึงต้องปลูกและขยายพันธุ์ข้าวด้วยตัวเองอีกตำนานเล่าว่าพระเจ้าพรทานเมล็ดพืชสุตพิเศษ 2 กระสอบให้คนนำสารไปมอบแก่นุชย์ กระสอบแรกคือข้าวที่เติบโตได้ทันทีที่เมล็ดสัมผัสพื้นดิน อีกกระสอบเป็นหญ้าซึ่งต้องใช้ความทุ่มเทในการปลูก แต่คนนำสารเกิดผิดพลาด ทำให้ข้าวกลายเป็นพืชปลูกยาก ขณะที่หญ้าขึ้นง่ายจนถอนทิ้งไม่ทัน นอกจากนี้ยังชาวเวียดนามยังมีความเชื่อเรื่องการไม่ทำโทษลูกขณะกินข้าว เพราะจะทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับข้าวเลวร้าย

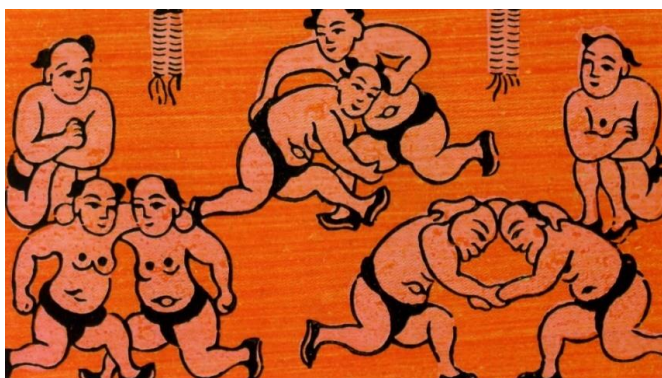
ภาพประเพณีและการละเล่น

ภาพที่ 15 ประเพณี การละเล่นพื้นบ้านโล้ชิงช้า

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 33

การโล้ชิงช้า เป็นการฉลองให้กับพืชผลที่มีความเจริญงอกงามรอบเก็บเกี่ยว รำลึกและให้เกียรติสตรี พิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ การเลี้ยงฉลอง และการเดินรำ

ภาพที่ 16 ประเพณีการละเล่นมวยปล้ำ (Hội vật)

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings , 36

ประเพณีการละเล่นมวยปล้ำ (Hội vật) เป็นการละเล่นพื้นบ้านในฤดูใบไม้ผลิ สิ่งที่น่าสนใจคือ เวทีแข่งมวยปล้ำ ทุกเวทีเป็นรูปวงกลมและจัดในลานศาลาประจำหมู่บ้านที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งตามความเชื่อของชาวเวียดนามนั้น แสดงถึงความสมบูรณ์ ซึ่งรูปวงกลมเป็นสัญลักษณ์ของฟ้าคือพลังบวก ส่วนรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นสัญลักษณ์ของดินคือพลังลบ ภาพรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกับรูปวงกลม เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของทฤษฎีหยินกับหยางคือพลังคู่กัน หากเท่ากันจะสร้างความสมดุลและนำสิ่งที่ดีงามมาให้ ดังนั้น ชาวเวียดนามโบราณถือการแข่งขันมวยปล้ำเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่มีเพื่อฝากคำอธิษฐานว่าหยินมีพลังแข็งแรงจึงทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลพืชจึงเจริญงอกงามและการเก็บเกี่ยวได้ผลดี (Hoang Oanh, 2558)

ภาพที่ 17 งานแต่งงานของหนู

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 64

เป็นภาพงานแต่งงานของหนู เป็นการวิจารณ์สังคมสมัยศักดินา ซึ่งหนูถือเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นล่าง ส่วนแมวเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงหรือขุนนาง ถ้าหนูอยากแต่งงานต้องทรัพย์สินที่มีค่าให้แก่แมว เพื่อขอทางไปยังบ้านเจ้าสาว

ภาพสื่อความเป็นสิริมงคล

เกียรติยศ

รวย

ภาพที่ 18 เด็กจับไก่และห่าน

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 54

เป็นภาพสัญลักษณ์ของความปรารถนาที่ประกอบด้วยคุณธรรมมากมาย ไก่เป็นสัญลักษณ์ของตำแหน่งข้าราชการ ห่าน เป็นสัญลักษณ์ของความสุข และความสงบเงียบ เปรียบเสมือนคำอวยพรให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เป็นข้าราชการ มีชื่อเสียงเกียรติยศ พบเจอแต่ความสุขและความสงบในชีวิต (ภัทรภร ไวกำนวน, 2552)

ภาพที่ 19 เด็กอุ้ม ฝูตู่ (Phật thủ)

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 49

เป็นภาพเด็กอุ้ม เฟ็ด ถู (Phật thù) เป็นผลไม้ที่มีรูปร่างคล้ายนิ้วอันเรียวยาวของ พระพุทธเจ้าถือเป็นผลไม้มงคลที่ใ้บูชาบรรพบุรุษ หมายถึงการมีสมาธิและตั้งจิตแน่วแน่ในความดี และบนผลไม้เฟ็ดถู่จะปรากฏตัวอักษรจีนที่มีความหมายว่าการเก็บสะสม เงิน ทอง หยก (ภัทรกร ไวกำนวน, 2552)

ภาพที่ 20 ชายชราถือลูกท้อสวรรค์

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 55

เป็นภาพชายชราถือลูกท้อสวรรค์ลูกท้อสวรรค์ เป็นผลท้อของเทพจากต้นไม้วิเศษที่สามารถ
ขจัดภูติผีศาจได้ เป็นผลไม้แห่งความยั่งยืน กินแล้วชีวิตจะเป็นอมตะ เป็นผลไม้ที่ช่วยพรให้ผู้คน
มีอายุยืน (ภัทรกร ไวกำนวน, 2552)

ภาพที่ 21 เด็ก อุ้มปลา

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 53

เป็นภาพเด็กอุ้มปลา ปลา เป็นสัญลักษณ์มงคล ให้มีเงินทองไหลมาเทมา มั่งคั่งสมบูรณ์ มีกิน
มีใช้ไม่ขาดเหลือตลอดทั้งปี (ภัทรกร ไวกำนวน, 2552)

อายุยืน

ความสุข

ภาพที่ 22 ตัวอักษรมงคล

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 58

เป็นภาพตัวอักษรมงคล ที่มีความหมายว่า อายุยืน และ ความสุข เปรียบเสมือนคำอวยพร
ให้ผู้คน มีอายุยืนยาวเต็มเปี่ยมด้วยความสุข (ภัทรกร ไวกำนวน, 2552)

ภาพที่ 23 คางคกสอนหนังสือกับปลาตุ๊ก

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 62

เป็นภาพที่แสดงถึงการให้การศึกษา กบ แสดงถึงความเจริญก้าวหน้า ปลา แสดงถึงความ
ขยันหมั่นเพียร (ภัทรกร ไวกำนวน, 2552)

ภาพที่ 24 ปลาการ์ฟ

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 66

เป็นภาพปลาการ์ฟ ปลาการ์ฟ เป็นสัญลักษณ์ของความปรารถนาที่จะได้ผลกำไรจากการทำธุรกิจ เพราะปลาการ์ฟเป็นปลาที่ชอบว่ายทวนกระแสน้ำเปรียบเสมือนกับการที่คนเราไม่ยอมแพ้กับอุปสรรคต่างๆ (ภัทรภร ไวก้านวน, 2552)

ภาพที่ 25 หมูอ้วน

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 67

เป็นภาพหมูอ้วนสวมพวงมาลัยพร้อมลูกหมูที่กำลังกินนมคอกหนึ่ง เป็นสัญลักษณ์แห่งความโชคดีและเจริญรุ่งเรือง แต่ในมุมมองของชาวนา คือประสบการณ์อันล้ำค่าเกี่ยวกับวิธีการเลือกพันธุ์และดูแลหมู

ภาพที่ 26 แม่ไก่ที่แวดล้อมด้วยลูกไก่ตัวน้อย

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 70

เป็นภาพแม่ไก่ที่แวดล้อมด้วยลูกไก่ตัวน้อย เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง ครอบครัวขยาย
ที่ทุกคนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ภาพเทพเจ้า

ภาพที่ 27 เทพเจ้าเง็กเซียนฮ่องเต้

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 79

เป็นภาพเทพเจ้าเง็กเซียนฮ่องเต้ คือ ผู้ดลบันดาลทุกอย่างที่มีบนโลก ทั้งธรรมชาติ ดวงชะตา
และความเป็นไปของมนุษย์ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2556)

ภาพที่ 28 พระอวโลกิเตศวร

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 106

เป็นภาพพระอวโลกิเตศวร เป็นพระโพธิสัตว์ ผู้ทรงความเมตตากรุณา ผู้ซึ่งเข้าถึงสำนักแห่งตนและคอยปกป้องสรรพสัตว์ทั้งหลาย (เกียรดิชัย พงษ์พาณิชย์, 2556)

ภาพที่ 29 พระกษิติครรภโพธิสัตว์

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 104

เป็นภาพพระกษิติครรภโพธิสัตว์ มักมีรูปลักษณะเป็นพระภิกษุมหายาน นามของพระองค์อาจแปลได้ว่า "ขุมทรัพย์พระโพธิสัตว์ผู้เป็นครรรภ์แห่งแผ่นดินหรือเป็นนัยยะว่าพระองค์ ทรงสถิตย์อยู่ใต้พื้นพิภพ มักนับถือในศาสนาพุทธนิกายมหายาน (เกียรดิชัย พงษ์พาณิชย์, 2556)

ภาพที่ 30 เทพเจ้าผู้มีอายุยืนยาว

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 126

เป็นภาพเทพเจ้าผู้มีอายุยืนยาว เทพที่มีรูปร่างไม่สูง หน้าตาใจบุญ และอิมไปด้วยเมตตา
 หูยาวเด่น ถือไม้เท้า เป็นบงการสูงสุดในการดำรงอยู่ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2556)

ภาพประวัติศาสตร์

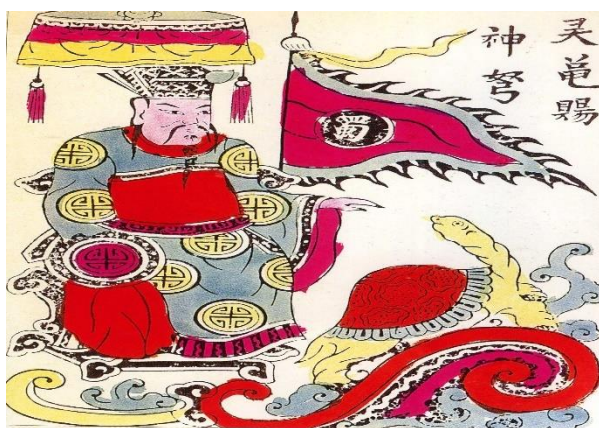

ภาพที่ 31 สองพี่น้องตระกูลจิ้ง

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 134

เป็นภาพบุคคลสำคัญวีรสตรีพี่น้องผู้นำการปฏิวัติ ในปี ค.ศ.39 ภายใต้การปกครอง
 การกดขี่ของ โตดิงห์ (To Dinh) และตริงหยิ (Trung Nhi) วีรสตรีที่รู้จักกันในชื่อไฮบาตริง (His Ba Trac)
 เป็นผู้นำในการปลดแอกได้สำเร็จ แต่เพียง 3 ปีให้หลัง กองทัพของจีนที่เหนือกว่าได้เข้าบดขยี้พวกเขา

การล่มสลายของพี่น้องตระกูลตริง ถือเป็นช่วงที่สองของการยึดครองของจีนโดยนามเวียด ถูกปกครองในฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของจีน แต่แล้วการยึดครองของจีนก็สิ้นสุดลงอย่างกะทันหัน จากบัณฑิตนามว่า หลีบอน (Ly Bon) นำกองกำลังเข้าต่อสู้และสามารถขับไล่จีนออกไปได้ หลีบอน เข้าปกครองแคว้นและขนานนามแคว้นว่าวันซวน (Van Xuan) รวมทั้งตั้งราชวงศ์หลีขึ้นปกครอง และมาจนสูญญอชปีโตยให้จีนอีกครั้งในปี ค.ศ. 545 อย่างไรก็ตามการต่อสู้ปฏิวัติก็ยังคงดำเนินต่อไป บ่อยครั้ง คนเข้าสู่ยุคที่ 3 ในการยึดครองของจีน ซึ่งกินเวลาจากปี ค.ศ. 603-938 ก่อนเปลี่ยนชื่อนามเวียดเสียใหม่ว่า อันนาม (An Nam) แต่ยังคงมีการจลาจลเกิดขึ้นอยู่เนือง ๆ แม้จะมีโครงสร้างการบริหารที่แข็งแกร่งโดยรัฐบาลจีนภายใต้ราชวงศ์ถัง จวบจนการล่มสลายของราชวงศ์ถังของจีน ส่งผลให้เกิดความปั่นป่วนตามมา สงครามที่ยืดเยื้อจบลงด้วยการรบที่แบ็คดิง (Bach Dang) ภายใต้การนำของนายพลโงเกวียน (Nho Quyen) สามารถกำจัดผู้รุกรานชาวจีนลงได้ แล้วจึงก่อตั้งราชวงศ์ของเวียดนาม ราชวงศ์แรกขึ้นมาในปีค.ศ. 939 และขนานนามประเทศว่าไต่เวียด (Dai Viet) จากนั้นโงเกวียน จึงตัดสินใจย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่โก่ลว (Co Loa) ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวง ของอาณาจักรเอาหลากมาก่อน ต่อมาเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตลงในปีค.ศ. 967 อาณาจักรตกอยู่ในความสับสนวุ่นวายอีกครั้ง เป็นเวลายาวนานกว่า 20 ปี เป็นที่รู้จักกันในชื่อทัพหิสีอควาน (Thap Nhi Su Quan) หรือ ดินแดนแห่ง 12 แคว้น

ภาพที่ 32 อาน เชื่อง เวือง (An Dương Vương)

ที่มา : J. C. Smith, Vietnamese Folk Paintings, 135

เป็นภาพ อาน เชื่อง เวือง (An Dương Vương) มีชื่อจริงว่า ถุก ฟ่าน (Thục Phán) คือบุคคลสำคัญ ผู้ปกครองอาณาจักรเอิวหลัก (Âu Lạc) (ประเทศเวียดนามปัจจุบัน) ตามบันทึกประวัติศาสตร์ ระบุว่า ถุก ฟ่าน เป็นเจ้าชายชาวจีนอันจากแคว้นอู่ ตรงกับในช่วงยุครณรัฐในประวัติศาสตร์จีน ถุก ฟ่าน ได้ถูกส่งไปเดินทางสำรวจยังดินแดนรัฐต่าง ๆ ของจีนโดยพ่อของเขา เพื่อสำรวจดินแดนทางภาคใต้

ของจีนในกวางซีและยูนนาน ต่อมาถูก ฟ่านได้นำผู้คนอพยพและย้ายไปตั้งรัฐใหม่ที่บริเวณตอนเหนือของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม เมื่อบรรดารัฐต่าง ๆ ของจีนถูกราชวงศ์ฉินรวบรวม โดยมีฉินชื่ออู่เป็นผู้นำ เมื่อ ถูก ฟ่าน มาถึงดินแดนของชนเผ่าเอิวเหวียด (บริเวณเวียดนามตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกวางตุ้งและจังหวัดภาคใต้ของกวางซี ซึ่งมีเมืองหลงในจังหวัดกวางบิ่งในปัจจุบัน) มีการวิเคราะห์กันในหมู่นักประวัติศาสตร์เวียดนามว่า ถูก ฟ่าน อาจจะเป็นชาวจีนที่นำกองทัพเข้ามาปกครองชาวเวียดนามและตั้งตนเป็นกษัตริย์แห่งเวียดนามเสียเอง หลังจากนั้นได้รวบรวมกองทัพและได้เอาชนะราชวงศ์ที่ 18 ของกษัตริย์หู่แห่งราชวงศ์ห่งบ่าง หรือ วันลาง ประมาณ 257 ปีก่อนคริสตกาล ถูก ฟ่าน ได้ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์มีพระนามว่า อาน เชื่อง เวือง (An Dương Vương) และได้เปลี่ยนชื่ออาณาจักรจากวันลาง (Văn Lang) เป็น เอิวหลัก (Âu Lạc)

ภาพที่ 33 งานเดินรำของชาวฝรั่งเศส

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 149

เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงการเข้ามาของอิทธิพลทางวัฒนธรรมของฝรั่งเศส ในช่วงเวลานั้นฝรั่งเศสได้เข้ามาควบคุมโครงสร้างพื้นฐานของเวียดนาม ทำให้ชาวเวียดนามมีการซึมซับวัฒนธรรมเหล่านั้นเข้ามา เช่น เป็นงานเลี้ยงแบบตะวันตก ที่มีการเดินรำ และการแต่งกายแบบตะวันตก

ภาพที่ 34 ถือโล่ถือนกพิราบสูงเพื่อร้องเพลงฟังก้องสันติภาพโลก

ที่มา : J. C. Smith, *Vietnamese Folk Paintings*, 159

เป็นภาพการเฉลิมฉลองการประกาศเอกราชจากฝรั่งเศส โฉนดพิราบ แสดงให้เห็นสัญลักษณ์ของ
อิสราภาพ ที่ชาวเวียดนามได้รับ

4.2 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาภาพพิมพ์ไม้มณฑลพบว่า ภาพมักมีความสัมพันธ์กับอาชีพผู้ใช้งาน เช่น อาชีพพ่อค้า แม่ค้า จะมีความนิยมในภาพเครื่องหมายมงคล ภาพเด็กอุ้มปลาการ์ป เป็นสัญลักษณ์ของความปรารถนาที่จะได้ผลกำไรจากการทำธุรกิจ ภาพเด็กอุ้มปลา ปลา เป็นสัญลักษณ์มงคลให้มีเงินทองไหลมาเทมา มังคังสมบุรณ์ มีกินมีใช้ไม่ขาดเหลือตลอดทั้งปี อาชีพเกษตรกร นิยมภาพขาวนาเลี้ยงควาย ปลุกข้าว ภาพวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรม ภาพประเพณีการไล่ชิงช้า ที่แสดงถึงพืชผลที่มีความเจริญงอกงามรอการเก็บเกี่ยว และรำลึก ถึงสตรี บรรพบุรุษ อาชีพข้าราชการ นิยมภาพเด็กจับไก่และห่าน ไก่ เป็นสัญลักษณ์ของตำแหน่งข้าราชการ ห่าน เป็นสัญลักษณ์ของความสุกและความสงบเงียบ เปรียบเสมือนคำอวยพรให้ประสบความสำเร็จ ในหน้าที่การงาน เป็นข้าราชการ มีชื่อเสียงเกียรติยศ พบเจอแต่ความสุขและความสงบในชีวิต และยังสะท้อนภูมิปัญญาและกุศโลบายของบรรพบุรุษชาวเวียดนาม โดยมุ่งเน้นด้านความหมาย และคำอวยพรที่เป็นสิริมงคล เช่น ภาพชายชราถือลูกท้อ ลูกท้อ เป็นผลไม้แห่งความยั่งยืน กินแล้วชีวิตเป็นอมตะ เป็นผลไม้ที่อวยพรให้ผู้คนมีอายุยืน ภาพพิมพ์ไม้มณฑลประเภทวิถีชีวิตประจำวัน สะท้อนให้เห็นเรื่องราวทางสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม ภาพพิมพ์ไม้มณฑลประเภทเทพเจ้า แสดงถึงเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ที่มีการรับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาและลัทธิเต๋าเข้ามา ภาพประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นบุคคลสำคัญ เรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้น โดยแต่ละภาพ แสดงความมีชีวิตชีวา ความสิริมงคล รื่นเริง เพียบพร้อมด้วยสีสันผ่านเครื่องประดับตกแต่ง สิ่งของเครื่องใช้ ดอกไม้ ผลไม้ เด็ก สัตว์ วิถีชีวิต เทพเจ้า ล้วนแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของเวียดนามได้อย่างครบถ้วน

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ภาพพิมพ์ไม้พื้นเมืองดงโห้ (Tranh khắc gỗ dân gian Đông Hồ) เป็นชื่อเรียกภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่ชาวเวียดนามนิยมนำมาประดับบ้าน ในช่วงเทศกาลเต๋ต๊อ ทัศนศึกษาหมู่บ้านดงโห้ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในเวียดนาม เป็นภาพพิมพ์ที่ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นทำให้มีสีสันสดใส คงทน มีกรรมวิธีการผลิตแบบโบราณ ที่ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ ภาพประวัติศาสตร์ ภาพล้อเลียนสังคม ภาพวิถีชีวิต ภาพการเฉลิมฉลอง ภาพจากเรื่องวรรณกรรม ภาพที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศาสนาและความเชื่อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และอัตลักษณ์แห่งความเป็นเวียดนาม

งานภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งจึงเป็นแหล่งความรู้สำคัญที่สะท้อนถึงการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เวียดนาม เป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ โดยใช้ภาพวาดเป็นสื่อในการทำความเข้าใจวิถีชีวิตของชาวเวียดนาม และเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนภาพเรื่องราวต่างๆ ที่มีความงามทางศิลปะ ที่สำคัญภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างบรรยากาศ เป็นสีสันแห่งอารมณ์ สื่อความรื่นเริง ความสิริมงคล ในเทศกาลเต๋ต๊อ จึงทำให้ภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่ง ที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้านดงโห้ มีความเป็นเอกลักษณ์ และคุณค่าทางศิลปะ ที่ได้รับความนิยม สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

ปัจจุบันภาพพิมพ์ไม้มั่งคั่งของเวียดนาม นอกจากมีการพัฒนารูปแบบ เทคนิค เนื้อหาสาระอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังเพื่อสืบสานงานเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไปอีกหลายรุ่นหลายสมัย และการที่งานศิลปะเหล่านี้ยังคงอยู่ไม่เพียงเป็นการสร้างรายได้เท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างชื่อเสียงให้แก่ครอบครัว ถิ่นกำเนิดและประเทศชาติอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะของผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าเนื้อหาที่ศึกษานั้นยังไม่ครอบคลุมมากพอ และยังบกพร่องด้านการทำเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งหากมีการวิจัยในครั้งต่อไปควรจะมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาพพิมพ์ไม้มงคลของจีนกับภาพพิมพ์ไม้มงคลเวียดนามว่า มีความเชื่อมโยงกันอย่างไร ทั้งที่มา ความหมายและการนำมาปรับใช้
2. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเนื้อหาภาพพิมพ์ไม้มงคลเวียดนามในแต่ละสถานที่เปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง ให้มีเนื้อครอบคลุมมากกว่านี้
3. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาโดยการทำความเข้าใจ เนื้อหา ความหมาย และวิเคราะห์ภาพแต่ละภาพให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารที่ตีพิมพ์

ภาษาไทย

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์.(2556).**รูปแบบสีริมงคลจากสวรรค์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เพ็ชรี สุมิตร.ผู้แปล. (2545). **เวียดนาม ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการ

ภัทรภร ไวกำนวณ.(2552).**มงคลจีน**. กรุงเทพฯ: บางกอกบุ๊ก.

สุพรรณิ ปิ่นมณี. ผู้แปล. (2549). **เวียดนาม (หน้าต่างสู่โลกกว้าง)**. กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.

ภาษาต่างประเทศ

J. C. Smith.(2555). **Vietnamese Folk Paintings**. Lao Dong Publishing House

Nguyễn Bá vãn. (2544). **Tranh Dân Gian Việt Nam**. Hà Nội: côngty In Công đoàn

Việt Nam

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. (2558). **ภาพพิมพ์ไม้ภูมิปัญญาของชาวบ้านสิง**. <http://voworld.vn/th-TH.vov>

อรรถพล อุดร. (2554). **เทศกาลเต็ด**. เข้าถึงเมื่อ 15 กันยายน 2561. เข้าถึงได้จาก <http://vn/th>

Hoang Oanh.(2558). **ประเพณีไผ่นกในวัฒนธรรมเวียดนาม**. เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2561.

เข้าถึงได้จาก <http://voworld.vn/th-TH.vov>

Lan Anh. (2559).**ภาพพื้นเมืองดงโห่ ศิลปะพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเวียดนาม**. เข้าถึงเมื่อ

21 เมษายน 2561.เข้าถึงได้จาก <http://voworld.vn/th-TH>

Ông Trần Văn Khoa. **Làng Tranh Đông Hồ**. เข้าถึงเมื่อ 13 ตุลาคม 2561.เข้าถึงได้จาก

<http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-thuan-thanh/lang-tranh-dong-ho>

Phương Bùi. (2561). **Tranh Đông Hồ hút khách ngày Tết**. เข้าถึงเมื่อ

21 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงได้จาก <https://baomoi.com/tranh-dong-ho-hut-khach-ngay-tet/c/24960143.epi>

Tạo hõnh (2560). **Để tài năng nghiệp trong tranh khắc gỗ Việt Nam**.

เข้าถึงเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงได้

<http://mythuatvietnam.edu.vn/LuanVanThacSi/DOHITHUTHUY.pdf>

Văn Bảy (2558). **Tranh Hàng Trống Bản sắc đang mai một**. เข้าถึงเมื่อ 13 เมษายน 2562 เข้าถึงได้จาก

<http://dulich24.com.vn/du-lich-huyen-hoai-duc/lang-tranh-kim-hoang-id-4219>

ประวัติย่อผู้ศึกษา

ชื่อ - นามสกุล

นางสาว ชิริศรา กันมณี

ที่อยู่

89/1 หมู่ 1 ตำบลบางลึก อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

E-mail

teridsara25811@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2558

สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรียาภัย
จังหวัดชุมพร

พ.ศ.2561

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา
(ภาษาเวียดนาม) มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
จังหวัดนครปฐม